

HER-STELLEN

Een installatie/performance van Gretha Hengst en Kaltoum Boufangacha. Draaiweg Utrecht (26 en 27 oktober 2021, Tuinatelier K.F. Heinfonds Utrecht (26 en 28 oktober 2022, Het Huis Utrecht (9 en 10 december 2022), Kunstliefde Utrecht als onderdeel van de tentoonstelling "Nieuwe Liefde '23" (8 t/m 30 april) in de molen bij de Kunstschouw in Zeeland (10 t/m 18 juni 2023) en in "Escaleren" (20 en 21 januari 2024) Pictura Dordrecht.

Over hoe de installatie/performance tot stand is gekomen.

IN HET ATELIER op de Draaiweg en later de Concordiastraat.
(Oktober 2021 t/m juli 2022)

Gretha vraagt Kaltoum om in de door haar te maken installatie met tekst te experimenteren. We vinden elkaar in de verhalen die we elkaar vertellen over onze ervaringen met grensoverschrijdend gedrag. We zijn ervan overtuigd dat die verhalen over angst, schaamte en geweld verteld moeten worden. Als ze geen onderdeel worden van onze geschiedenis, gaan ze als onbewuste krachten een eigen en destructief bestaan leiden. Samen willen we door het maken van de installatie/performance onderzoeken hoe we onze herinneringen aan ingrijpende ervaringen in het spel kunnen brengen. We werken met teksten uit "Oorlog" van Rainald Goetz.

IN HET TUINATELIER van het K.F Heinfonds
(Augustus, september en oktober 2022)

Het K.F. Heinfonds stelt ons in de gelegenheid om in de rust en de stilte van hun tuinatelier het concept voor de installatie/performance Her-stellen te ontwikkelen.

Gretha bouwt de installatie met materiaal dat ze in haar atelier heeft gemaakt: een wereld van gestolde herinneringen. Beelden van indringers, prooien, afschuw, dreiging en vleselijkheid doemen op. Het wordt een universum waar je in rond kunt lopen, waar beelden verschuiven en achterkanten zichtbaar worden. Gretha werkt met papier, kwetsbaar materiaal dat slijt in het werkproces en in de tijd. Net als onze herinneringen moet de wereld die zij maakt, voortdurend her-steld

worden.

Kaltoum schrijft. Zij is op zoek naar teksten die door klank en ritme beelden opbouwen en weer afbreken.

Samen zoeken we verder naar hoe we onze achterkantherrineringsen kunnen inzetten voor een installatie/performance. We gaan het hebben over wat er gebeurt als je iets niet onder ogen kunt zien: de verstarring waardoor je niet hoeft te voelen en de dissociatie, waardoor je kunt geloven dat het niet over jou gaat. In beide gevallen vertrek je. Als je bevriest sta je niet meer in contact met je omgeving. Als je je terugtrekt in je verbeeldingswereld gebeurt hetzelfde: Je bent niet meer in contact met de mensen om je heen. Het voordeel is dat je de pijn en de angst niet hoeft te voelen.

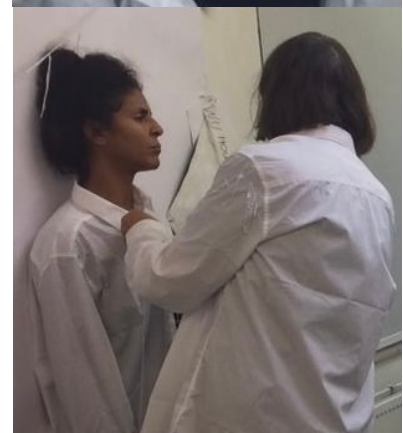
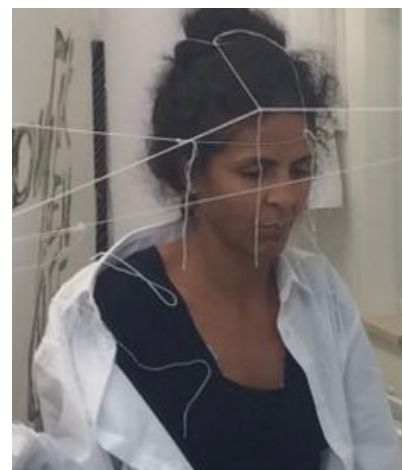
We stuiten op het spanningsveld tussen tot object gemaakt worden en een eigen stem hebben. We bedenken een choreografie waarin Kaltoum onder ogen van de bezoekers door Gretha in haar werk wordt genaaid en ook weer wordt losgeknipt. Hierdoor wordt Kaltoum het object dat verstart of dissocieert. Zij vertrekt. Gretha vertrekt ook door zich monomaan op het vastnaaien te focussen. Zij probeert een voor haar kloppend beeld te maken. Zij is aanwezig in haar poging om te scheppen. Kaltoum is het object, de vrouw zonder stem, die ervaart, voelt en daarmee aanwezig is in haar poging om waar te nemen, te ondergaan.

Aanvankelijk werken we met door Kaltoum geschreven teksten en kinderliedjes. Dan komen we erachter dat we het in de actualiteit van het hier en nu moeten zoeken. We willen het immers niet over het verhaal hebben, maar over de gevolgen: de verstarring en de dissociatie. Dus weg met alles wat nog sporen van een verhaal in zich draagt, zoals een begin en een einde of de suggestie van een ontwikkeling. We schrappen de tekst, want die neemt de bezoeker ook mee naar een wereld buiten het hier en nu. En dat is nu juist wat we vanaf nu willen onderzoeken: wat gebeurt er tijdens de performance.

De performance duurt een van tevoren vastgestelde tijd. Gretha en Kaltoum reageren in die tijdspanne op alles wat zich voordoet, ieder vanuit haar eigen rol: degene die ondergaat (Kaltoum) en degene die schept (Gretha). Ook als er geen publiek is,

Beiden dragen een wit overhemd. Ook de bezoekers krijgen een overhemd aangereikt als ze naar binnen gaan. Iedereen/elk lichaam wordt zo onderdeel van de installatie/performance. Aan het overhemd bevinden zich nog sporen van aangenaaid garen van vorige performances.

Elke twee weken nodigen we collega kunstenaars, deskundigen en "gewone" bezoekers uit om verschillende scenario's voor een performance uit te proberen.

IN HET HUIS UTRECHT

5 t/m 11 december 2022

In Het Huis Utrecht kunnen we een week in een studio werken en hebben we contact met andere makers. Door de transformatie naar een andere, grotere ruimte kunnen we het in het tuinatelier ontwikkelde concept scherpstellen.

De stroken papier met de storende herinneringen worden nu, evenals Kaltoum, met garen in de ruimte genaaid en weer losknippen en weer vastgenaaid. Daardoor ontstaat een lijnenspel, een web waarin de bezoeker een weg moet zien te vinden, door te lopen, zich te bukken misschien, ergens te gaan zitten, meer of minder zichtbaar te zijn.

Er ontstaat een emotioneel veld waarin met drie houdingen wordt geëxperimenteerd:

- De houding van de waarnemer, die de moed opbrengt om waar te nemen wat er in het lichaam en in de ruimte gebeurt. Het is de basispositie van Kaltoum, die ondergaat.
- De houding van de maker, die het voortdurende proces van herstellen aangaat. Dit is de basispositie van Gretha, die wil verbinden.
- De houding van de bezoeker, die uitzoekt wat hem in deze ruimte te doen staat, de beschouwer

Iedereen maakt deel uit van het emotionele veld. De rollen van object, maker en bezoeker zijn de diffuse posities van waarnemer, maker en beschouwer geworden. We gaan op in een gemeenschappelijke ervaring, onderzoeken en veranderen onze houding. We leggen nieuwe verbindingen.

Dit is een proces dat oneindig door kan gaan.

Het onderscheid tussen acteren (representatie) en performen (presentatie) wordt steeds helderder. En belangrijk. We willen de gebrokenheid van het bestaan onder ogen zien, zonder afweer, zonder neerbuigendheid, zonder medeleven. We willen voorkomen dat we in het verhaal van de dader en het slachtoffer terechtkomen.

Het wordt steeds duidelijker dat in het kwetsbare deel van ons lichaam, dat deel waar de verhalen liggen opgeslagen, die niet altijd onder ogen gezien mogen worden, dat daar onze identiteit ligt.

Daar waar onze kwetsbaarheid ligt zijn we onszelf.

We hebben een ruimte gemaakt die refereert aan de flarden onsamenvangende beelden die in een onnavolgbaar patroon in ons lichaam liggen opgeslagen.

In de verschillende houdingen herkennen we de manier waarop ons lichaam onophoudelijk bezig is zich te herstellen, door naar een samenhangend patroon te zoeken, door te proberen er een geheel van te maken, door iets in orde te maken, door er iets over te denken, door er iets van te vinden.

We hebben ontdekt dat we verlangen naar het moment waarop iedereen in het hier en nu is. Dat dan de stilte ontstaat en de ruimte om oog in oog te staan met de beelden van dreiging, geweld en schaamte. Verwarrende beelden omdat er ook sprake is van zachtheid en toewijding. De bezoekers en de performers kunnen doorademen, onder ogen zien zonder naar een oplossing te zoeken. Geen verstarring en geen dissociatie. De individuele pijn wordt gemeenschappelijke pijn. We herstellen.

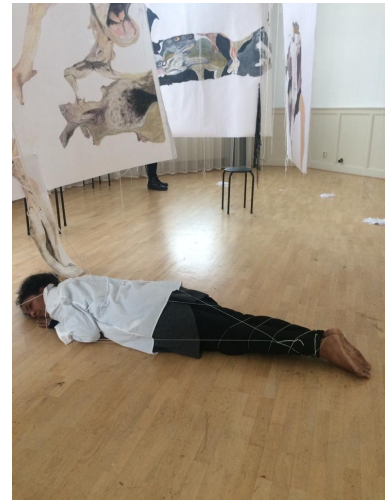
Ook in het Huis hebben we met publiek gewerkt. Zonder hen waren we niet zover gekomen.

Opties voor de toekomst:

De installatie

We hebben materiaal om in verschillende ruimtes een installatie te kunnen maken door het werk aan draden in de ruimte te naaien, zodat er een web ontstaat.

Er kunnen stukken uit en nieuwe stukken toegevoegd worden.

De installatie kan ook zelfstandig bestaan.

De performance

De structuur van de performance: Gretha naait Kaltoum vast in haar werk, knipt haar weer los om haar ergens anders weer vastte naaien.

Binnen deze structuur onderzoeken we de posities van de waarnemer, degene die ondergaat en degene die doet. Dit onderzoek kan eindeloos doorgaan omdat verschillende locaties en andere bezoekers steeds nieuwe uitdagingen zullen geven.

We gaan onderzoeken hoe we de posities van waarnemer, degene die ondergaat en degene die doet kunnen nuanceren en in elkaar doen overlopen.

Aandachtspunt: De bezoekers zo op hun gemak stellen dat zij de rust en stilte kunnen vinden om samen met ons in de ervaring op te gaan.

Onderzoeken of de bezoeker mee kan gaan in de handeling: vastmaken en losknippen.

Januari 2023

Kaltoum Boufangacha (actrice en theatermaker)

Gretha Hengst (beeldend kunstenaar)

www.grethahengst.nl

Instagram: grethahengst

gretha.hengst@planet.nl

Samenvatting reactie bezoekers

De bezoekers spreken over een helder en beklemmend beeld. Woorden als mooi en indringend, intiem, zacht, pijnlijk, wreed en kil komen voorbij. Of zeggingskracht en humor, een andere wereld, stilte en rust, klinisch en tegelijkertijd kinderlijk, meditatief en emotioneel, intens en spannend om naar te kijken. Genoemd wordt de zachtheid van de handelingen, de kracht van Gretha en Kaltoum en het contrast met de rauwe tekeningen en teksten alsook de schoonheid door de toewijding en het geconcentreerde zijn.

Maar ook: het maakt me bedrukt of het spreekt me niet aan, ik weet niet wat ik ermee moet.

De meeste bezoekers voelen zich betrokken o.a door het aantrekken van het witte overhemd of door de uitnodiging om mee te doen. Soms leidt dat tot verwarring: wat wordt er van mij verwacht? Ben ik medeplichtig? Mag ik ingrijpen? Hoever kan ik gaan? 'Straks gaan ze het ook nog bij mij doen'. "Ik wilde haar losknippen maar dat is niet mijn taak" "Heb gewacht tot ze werd losgeknipt: zo opgelucht". "Het wordt extra benauwend als Gretha draden spant waardoor ik wordt ingesloten".

Andere bezoekers voelen zich ongemakkelijk, soms omdat ze niet weten wat er van hen verwacht wordt, soms omdat ze er niets mee hebben. Ze vragen zich af waar het over gaat en wat het met hen te maken heeft. Iemand voelde zich buitengesloten.

Voor een aantal bezoekers stemt de performance tot nadenken over het aanschouwen van pijn, over de noodzaak om te verbinden, over de verstikking en verstrengeling in een web van liefde. Anderen spreken over een diepe ervaring die niet onder woorden valt te brengen. Of: "Ik mocht in jullie ruimte, in jullie hoofd" "Mijn eigen hechting en reparaties kwamen voorbij" "Het verhaal is een verhaal van ons allemaal" "Het losknippen lucht op, maar dan gaat het toch weer door".

Maar ook: Het raakt me te heftig, ik word er emotioneel van op een verwarrende manier.

